

שיעור ג' תורה שלמה

1

מִנָּה בברייתא: הִיָּה לְבִי בְנָאָה אוֹמֵר: בְּל הַעוֹסֵק בַּתּוֹרָה לְשִׁמְהָ - כִּי לְקִיָּם מִצוּת דִּי שְׂעִידוּ לְלוּמְדוֹהִי, וְלֹא כִּי לְהַתְּכַבֵּד בּוֹ, תּוֹרָתוֹ - הַתּוֹרָה שֶׁלֹּמֵד נְעִשִׂית לִי עִם חַיִּים - תּוֹרָה הַמְּכַיֶּה חַיִּים. שְׂנַאֲמַר (משלי ג יח): "עֵץ חַיִּים הִיא - הַתּוֹרָה" לְמַתְּוִיקִים בָּהּ, וְעוֹד אוֹמֵר הַכּוּחַ (שם ג ח) עַל אִדְרוֹת הַתּוֹרָה: "רְבָאוֹת (רַפּוּאוֹת) תְּהִי לְשִׁרְךָ (טבורך)" וְעוֹד אוֹמֵר הַכּוּחַ (שם ט לז) שֶׁחֻכְמַת הַתּוֹרָה אוֹמֶרֶת עַל עֲצָמָה: "כִּי מִצְאֵי קוֹצָא חַיִּים". וְכֵן הַעוֹסֵק בַּתּוֹרָה שְׁלֵא לְשִׁמְהָ, נְעִשִׂית לוֹ הַתּוֹרָה שֶׁלֹּמֵד עִם הַמְּנִיָּת - רַעַל הַמַּמְיָה¹⁰, שְׂנַאֲמַר (דברים לב ב): "יַעֲרֹף בְּמַטֵּר לְקַחֲוִי, וְאֵין "עֲרִיפָה" (יערף) אֲלֵא לְשׁוֹן הַרְיָגָה, שְׂנַאֲמַר בְּעֵינֵי עַגְלָה הַעֲרוּפָה¹² (שם כא ר): "יַעֲרֹפוּ שָׁם אֶת הָעֵגְלָה בְּנַחֲלֵי" - קוֹרְעִים אֶת עַרְפָּה וְהוֹרִגִים אוֹתָהּ, נִמְצָא, אִיפּוֹא, שֶׁבִּפְסוּק "יַעֲרֹף בְּמַטֵּר לְקַחֲוִי" מֵרֹמְנוּ שֵׁשׁ כֹּכַח הַתּוֹרָה לְהַכִּיָּא מִתָּה עַל הַלּוּמְדוֹהִי, וְהִינּוּ כְּשֶׁלּוּמְדוֹהִי שֶׁלֹּא לְשִׁמְהָ.

9. וְכֵן הַעוֹסֵק בַּתּוֹרָה שֶׁלֹּא לְשִׁמְהָ תּוֹרָה: נְעִשִׂית לוֹ עִם הַמְּנִיָּת וְקִשָּׁה וְהֵלֵא לְחַמְרֵינִי (פסחים דף נ:). לְעוֹלָם יַעֲסוֹק אֲרִיס בַּתּוֹרָה אֲעִ"ג שְׂאִינָה לְשִׁמְהָ שֶׁמִּחוּךְ שֶׁלֹּא לְשִׁמְהָ בָּל לְשִׁמְהָ וְיֵשׁ לוֹמֵד דַּרְסֵי שֶׁלֹּא לְשִׁמְהָ הִי דַּמְהָ שְׂחַמְרֵינִי לְעוֹלָם יַעֲסוֹק בַּתּוֹרָה אֲפִילוּ שֶׁלֹּא לְשִׁמְהָ הִינּוּ כְּלוּמֵר כִּי שִׁקְרָא רַבִּי אִלּוּ כִּי שִׁכְחִיחוּ וְיֵשׁ שְׂחַמְרֵינִי כֹּחַ כֹּל הַעוֹסֵק בַּתּוֹרָה שֶׁלֹּא לְשִׁמְהָ נְעִשִׂית לוֹ עִם הַמְּנִיָּת הִינּוּ כִּי שְׂגוּמוֹד לְקַטְרֵי*:

ר"ס, גמרא, פ"ג, ט"א

אמת גמרא, פ"ג, ט"א

3

11. השפעת התורה על הגשם רומה להשפעת תורה על הגוף. תרופות מוכנות במתכונת מרויקת ומשולת על ידי החולה כאופנים מיוחדים, הכל בהירכז רופא אומץ, הולדה הנוטל תרופה שלא באופן הנכון, לא זו בלבד שאינה מועילה לו אלא עלולה היא אף להזיק. כמו כן התורה, אף שהיא עם חיים, אין זה אלא כשלומדים אותה כפי שצוה ה' - לשמה, אך אם לומדים אותה שלא לשמה, דרי היא מתיקה כסם המות (מדרש"א).

אין כוונת הברייתא שכל הלומד תורה בלא מעלת "לשמה" נעשית היא לו עם המות, שהרי בכמה מקומות (פסחים ג, ב, סוטה מג, א ועוד) למדנו ש"לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה" - הרי שסתם לימוד תורה שלא לשמה גם הוא ודבר רעיו ומשעיל אלא כוונת הברייתא היא דוקא על הלומד תורה לשם תכלית שיש בה נוק, כגון לקנות כבוד חבריו, אבל הלומד לשם תכלית שאין בה נוק, כגון לזכות לכבוד, אף על פי שאין לימוד ההכרחי ה', אין התורה נעשית לו עם המות (מוספות); ראה עוד תוספות, סוטה כב, ב ד"ה לעולם.

הענין דבנין דתורה, גמרא, פ"ג, ט"א

5

ותחלה אשים דברתי בענין עסק התורה לשמה מהו ענין: לשמה, פי גם אין קנין השאה, לקמה המונעים עצמן מעסק התורה הקדושה, כמקובל פי ענין לשמה פריש, דבדקות גדול בלי הפסק. וגם רעה חולה יותר מה, שסוברים פרשנים שעסק התורה בלא דביקות אין קלום, ובלא שום מועלת ח"ו. לזאת, פשוטיו עצמן שאין לקם חולת הפירכה, שיהיה למתים דבדקות תמידי, לא יתחילו לקלם, ועל פז תפוג תורה ח"ו.

ומהמשה הענינים: לתפאר א"ה מפילא מעלתה של התורה הקדושה והאדם העוסק בה פראי.

לזאת, ההכרח להביא קצת מאמרי רז"ל בש"ס ומדרשים וזוהי אשר גם ידבר נפלאות מעלת התורה הקדושה, והעוסק בה, וגדל שכנה וענשה ר"ל. וגם שקל אלו המאמרים יודעים ומפרסמים, עם קל זה מפצמים, להלהיב לפות התפצים להתדבק פאחבת תורתו יתפנה, ולהתלונן בעצלה העליון תורה:

4. ובפרק לולב וערבה (סוכה מ"ט ע"ב) אמר ר"א מאי דכתיב פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה וכי יש תורה של חסד ותורה שאינה של חסד אלא תורה לשמה זו תורה של חסד תורה שלא לשמה זו תורה שאינה של חסד ושלא ללמדה זו היא תורה שאינה של חסד עד כאן. ור"ל כי אם לומד התורה לשמה או יש לאדם בודאי המעלה העליונה שיש אל התורה, אבל אם אין לומדו בתורה לשמה הרי משפיל מעלת התורה לשמש בה לדבר פחות. ואמר כי התורה לשמה היא התורה של חסד. וזה מפני כי התורה עצמה היא הטוב הגמור כמו שהוא החסד שהוא טוב הגמור, וזה שאמרו כי תורה תחלתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים כדאינא במסכת סוטה (י"ד ע"א), וכל זה מפני כי התורה היא הטוב הגמור, ולכן אם למד התורה לשמה נקראת תורת חסד שזהו עצמה של תורה הטוב הגמור, אבל אם למד התורה שלא לשמה אין זה עצמה של תורה. ולא יכא דאמרי אם למד התורה הוא ללמדה לאחר נקראת תורת חסד, לפי שהחסד מתפשט הטוב לאחר שזהו ענין החסד, ולכן אם למדו כדי ללמד לאחר נקראת תורת חסד ואם לא כן בחכמה, כי השכל לא יוגבל ולא יוגדר הפך הגשם שהוא יוגדר, ולכן אמר בלישנא קמא שאם למד תורה לשמה והתורה היא שכלית אשר השכל אין לו גדר וגבול, נקראת תורת חסד כי החסד אל הכל ואין לו גדר וגבול, אבל אם למד של תורה להנאתו הגשמית מה שהיה, או אין ראוי שתקרא תורת חסד כאשר הגשם יש לו גבול, ולא יכא דאמרי אם לומד התורה שתהיה אצלו, בדבר זה יש גבול לתורה כאשר תהיה נמצאת אצלו בלבד, ואין ראוי שתקרא תורת חסד שהחסד מתפשט בלי גבול, וכאשר למד התורה מתפשט לאחרים או היא תורת חסד. הרי ללישנא קמא כאשר עוסק בתורה לשמה והתורה בעצמה היא השכל אשר השכל לא יוגבל ולא יוגדר, ולפיכך נקראת תורת חסד וכמו שהתבאר לפני זה, ואם עוסק בתורה שלא לשמה רק להנאתו הגשמית בשביל שינהגו בו כבוד אין ראוי שתקרא תורת חסד, וללשון השני נקראת תורת חסד כאשר התורה היא להשפיע לאחרים, שהשכל השפעתו אל הכל ולכן נקראת תורת חסד שהחסד מתפשט אל הכל וכך השכל העליון מתפשט אל הכל, ולפיכך ראוי ומחוייב שיהיה תורת האדם כאשר ראוי אל השכל העליון אשר הוא מתפשט אל הכל וכך יהיה תורתו על מנת ללמד אל הכל, והבן הדברים האלו מאוד.

גמרא, גמרא, פ"ג, ט"א

כל התוים, שער פ, פ"ג

אבל האמת כי ענינו "לשמה" פרוש, לשם התורה, והענינו כמו שפרש הרא"ש ו"ל על מאמר רבי אלקנה רבי צדוק (גורים ס"ח) "צשה דקריים לשם פצלו" - לשמו של הקדוש ברוך הוא שפעל הכל למצוה, ונדבר בזה לשמו, כל המורה ומשנה בדברי תורה יהיה לשם התורה, כגון לידע ולהכיר ולהוסיף לקח ופלייל, ולא לקנטר ולהתנאות. עכ"ל.

דקדוק לבאר שגוי לשונו וראב"ג, שבצ"ש אמר "לשם פצלו", וכדבר אמר "לשמו", לכו, בענינו הצ"ש פרש לשמו של הקב"ה שפעל הכל למצוה, ובנינו הלמוד פרש, לשם התורה כו'.

10 וכונתו ו"ל מבאר, הינו, כי עשיית המצוה נדאי שאריכה להיות למצוה מן המכתי, כדרכות ומחשבה טהורה שבשהורות פני שכלו והשגתו, כדי שיתקבל עליו, לגרם תקוני העולמות וכוונות וסדרים העולמיים, וזה לשם פצלו, כי "כל פעל ה' למצוה" (משלי טו, ד), ואמר ר"ל - לקלוטו.

ואם כי נדאי שגם ממצות, העקר בזה לעפובא הוא העשייה בפעל, והפונה היתה וטור הפחשבה אינה מעצבת ק"ל, כמו שנתבאר לעיל סוף שער א' על כוון כו"ה, עם כל זה, מצטרף קדשת וטור מחשבתו לעשר העשייה בפעל, לעובר ולפעל מתונים יותר גדולים בהעולמות, משאם היתה המצוה בצשית פלא דבקות 20 וקדשת המחשבה.

אבל על הנקנת האדם בפשע עסק התורה קריני המצות והלכותיה, אמר "נדבר בזה", ר"ל הדבר בעניני המצות והלכותיה, יהיה "לשמו", פרוש, לשם הדברי תורה, הינו לידע ולהכיר ולהוסיף לקח ופלייל.

ומקמברא נמי הכי, שדרי כמה הלכות קרבות יש בש"ס, שבעת אשר האדם עוסק בהם, הוא צריך לענין ולהעמיס מהשבתו ושיכלו בעניני הששמיית שבהם, כגון קנין ופתחי נדה שנתו הו גופי הלכות, או הנשוא ומתו פש"ס, ובכלי דיני מנו של רמאות שנתה תמאי יכול לטעון, וכמעט בלתי אפשר שיהא אצלו או גם הדבקות בשלמות קראוי:

תורה לשמה

כל היינו
לדני סרניו דה

30

8
אמנם נדאי דאי אפשר לומר שאינו צריך לענין עסק התורה שום טור המחשבה ויראת ה' תלילה, שדרי משנה שלמה שגינה "אם ציו וראה ציו חקמה", ואמר (יומא ע"ב): "מאי דכתיב לקמה זה מומר קרי קטיל לקמה חקמה וכל אור, אוי להם לתלמידי ונקמים שעוטיקים בתורה ואין בהם יראת שמים" כו'. ובשמות רבה פ"מ "כל מי שהא יודע ואין ידו יראת חטא, אין בידו כלום, שקפוליות של תורה ביראת חטא."

10 וקלות, ראוי להאדם להכין עצמו כל עת, קדם שיתחיל ללמוד, להתחשב מעט עם כונו ותפרו שמו בטהרת העלב ביראת ה', ולהשתרר מעונותיו בהרהורי השוכה, כדי שיוכל להתקשר ולהתדבק בעת עסקו בתורה הקדושה, כדברו ורצונו ותפרו שמו, וגם יפצל על עצמו, לעשות ולקיים ככל הפתוח בתורה שבתקב יבצל פיה, ואשר יראה וידיו ודפו והנהגתו מתוה"ס, וכו' כשרוצה לענין בדבר הלכה, ראוי להתפלל שינחה ותפרו לאסוטי שמעטא אליפא דהלכתא, לכוון לאמתה של תורה:

וכו באמצע הלמוד, הרשות נתונה להאדם להפסיק זמן מעט, טרם יקנה מלכו יראתו ותפרו שמו, ששכל עליו קדם התחלת הלמוד, להתבונן מחדש עוד מעט ביראת ה'. כמו שאמר ר"ל עוד (שבת ל"א) "משל לאדם שאמר לשלוחו העלה לי פור של חטים 20 לעלנה כו', א"ל צדקת לי בזה קב חומטיו, א"ל לא, א"ל מוטב שלא העלית, וקאי על אמצע העסק פתובאות חקמת התורה, שראוי גם כן לערב בתוכו יראתו ותפרו, כדי שתתקיים תלמודו ידו.

לואת האמת שזו היא הדרך הנאמת, אשר בנה בטר הוא ותפרו שמו, ששכל עת שיקו האדם עצמו ללמוד, ראוי לו להתחשב קדם שיתחיל, על כל פנים זמן מעט, ביראת ה' כהורה בטהרת העלב, להתנדות על חטאתו מעמקא דלפא, כדי שיהא תורתו קרושה וטהורה, ויכנו להתדבק בלמודו בו בתורה, בו בהכב"ה, הינו להתדבק בכל מחותיו לדבר ה' זו הלכה, ובהוא הוא דבוק בו ותפרו ממש כתיבול, כי הוא ותפרו ורצונו הו, כמ"ש פ"ה, וכל דין והלכה מתורה הקדושה, הוא ורצונו. ותפרו, שבו אורה רצונו שיהא כר הדיו, כשר או פסול, טמא וטהור, אסור ומותר, חב ונפא.

11
כשולומדים תורה לשמה עושים חסד עם בנות ישראל. הא כיצד, רוח האשה מתחנן על ידי מה שביניה מתפרנסים בפרנסתם הרוחנית מפרי רוחה, והתורה בלה היא מלאה רוח ישראל, וכל יחיד העוסק בתורה הוא מגלה כח חיים חדש בנשמתו ישראל על ידי המיוון הנשמתי שהוא מקבל מהתורה. וכל מה שהתלמוד יותר מואר ומבאר יותר בדעה ודעה ובשכל טוב, וכל מה שמתחננת בו יותר נדיבות לבב וטהרת נפש, כן כח החיים הישראלים הולך ומתגלה על ידו ונותן להאמה כח ושמחת חיים להתעורר ולקום. וכל הרפיונות שבאים לעולם ברוח ישראל, מקורם הוא שבתת התורה ונפיון ימים מן התורה.

12
סוד תורה לשמה הוא הנכרח לזה של בנסת ישראל, הנמצאת גינה בקרבנו, וכל מה שנוציא יותר אל הפעל טעיפי ידעיות ותרבות רגשות משה, הנון מגדלים את כחה ומתיריים את נפשמה, וקרינו מגדלים את התורה עצמה, שהיא רוחניות חיים האמתיים של בנסת ישראל, הצפונה בנו, ונבונה בכל התורה בלה ובכל פרט מפרטיה.

13
עמו למוד תורה לשמה אי אפשר לכוון כ"א-על ידי הכשרו זה של החכמה וההנהגה הנאה עמה, אין כל פנטי תורה חכמים חבת לרש ואין האור הנלל. המלא חיים ומביא חיים לעולם, מהפלש הוא בכל הפרטים בלם.